

Bán, Dörner, Gáspár. Egy János, egy György és egy Sándor, három fiatal színész, generációjuk „élharcosai”, a legjobbak közül valók. A kötődési pontok elég természeteseek, mégis föltűnő, milyen sokszor találkoznak filmen, színházban, vagy épp a JATE-klubban, ahol március elején kétszer játszották *Árkosi Árpád* rendezésében Stawomir Mrozek darabját, a *Mulatságot*. Az előadás előtt az öltözőben ültük körül az asztalt, s mi mással kezdehettem volna, minthogy...

— Nem ebben a darabban léptek föl először együtt, s *Stilusgyakorlatok*ban és a *Mammy blue* című filmben együtt játszottatok. Miért van az, hogy rendszeresen gondolkodnak rátok így együtt?

Bán János: Egy osztályba jártunk a főiskolán, *Horvai István* osztályába; ott is sokat dolgoztunk együtt, előtte mindhárman amatőrként játszottunk, nagyon régóta ismerjük egymást, jó barátok is letünk.

Gáspár Sándor: Azonkívül, hogy minket a szakmai kenyéradónk már kezdetől fogva együtt láthattak, van egy másik ok is. Horvai tanár úr is elmondta, hogy hármunk habitusa, fizimiskája a klasszikus artistafölállást fedi, így egyészes és izgalmas. Amikor mi találkozunk, óhatatlanul ez a hármas felállás is létrejön. Természetesen színházban, filmben ki-ki a maga dolgát csinálja, elkalandozik ettől, de együtt ez így evidens.

— Gondolom, ebből adódik az is, hogy a szereposztás háromtok között mindig nagyjából ugyanaz.

Dörner György: Az egyik vonta maga után a másikat. Nyilván, aki a *Stilusgyakorlatok*at csinálta, az láttott bennünket együtt dolgozni a főiskolán, aki a *Mammy blue*-t, az a *Stilusgyakorlatok*ban és így tovább.

— Az életben is érvényesül közötetek ez a szereposztás?

G. S.: Én nem hiszem. Azonkívül, hogy néha egymáshoz torlódunk az életben a színpadon is, filmben is, az utcán is, mindannyian a magunk útját járjuk. Igazából ez a felállás nem érvényes az életben.

BÁN, DÖRNER, GÁSPÁR

A csend is reakció

B. J.: Ezt a darabot hármónk között pedagógiaileg máshogy is ki lehetett volna osztani. De az ember habitusa, személyisége meghatározza őt színészként is, s ettől akár akarjuk, akár nem, túlságosan nem lehet eltérni.

— És ha egy színészre olyan szerepet osztanak, amelyik nem egyezik a habitusával, vagy az eddigi szerepkörével?

G. S.: Mivel színészek vagyunk, folytonosan az a kihívás érdekel bennünket, hogy minél többféle embert próbáljunk eljátszani, megmutatni, átélni. Ezen a pályán nekem a kihívások jelentik a legfőbb izgalmat, hogy mindig más-más bőrbe lehet bújni. Gondolom, nagyon kevés embernek jutott volna eszébe — nekem se —, hogy az *Egy órált naplóját* én játsszam el. *Taub János*nak szerencsére eszébe jutott. Ezek a nagy kirándulások igen sokat jelentenek a későbbiekben is; az ember felszínre hoz magából valamit, aminek a létezéséről talán sejtelve sem volt. Így tágul egy színész skálája, repertoárja, személyisége is akár.

B. J.: Ellenszereposztást csinálni csak akkor érdemes, ha van valami konkrét célom vele. Van egy drámai alapanyag, s ha azt én másképp akarom megfogalmazni, mint szokásos, akkor van értelme.

G. S.: Önmagában az ellenszereposztás, mint fogalom, rossz színházban működhet csak. Ha egy rendező jót akar, akkor ez nem merül föl.

— Mindhárman egy jó színházban, a *Katona József*ben játszottatok. Ketten eljöttetek. János ott maradt. Miért alakult ez így?

— **D. Gy.:** El akartam menni, elmentem.

— Ennél azért valami konkrétabbat is mondhatnál!

— **D. Gy.:** Nem éreztem jól magam.

Ennél konkrétabbat nem tudok mondani, de épp elég ok, hogy az ember elmenjen valahonnan, ahol nem érzi jól magát. Egy évet voltam a Radnóti Színházban, s azóta szabadúszó vagyok.

— Így jól érzed magad?

D. Gy.: Jól, jobban, sokkal.

G. S.: Észre kellett vennem 30 évesen, túl a kezdeti lelkesedésen, — hét éve voltam akkor már a pályán —, hogy a színház és a színészet nagyobb kihívást jelent annál, hogy a Katonában játszom. Ez a színház nagyszerűen jött létre, szépen kialakult, és Európa-szerte sikeres lett. Azt azonban semmiképpen nem szerettem volna, hogy én ezekre a sikerekre ráüljek, és konzerváljam magam a nyugdíjig. Nekem unalmassá vált színészként ott lennem. Tudatosan ki is gondoltam, hogy ha egy számomra is áttekinthetetlen dologba lépek bele, az engem erősen motiválhat, azzal csak nyerekhetek.

— Hát azóta történt is egy s más veled! Elég csak az *Egy órált naplóját* említeni...

G. S.: Hiszek ezekben a nem véletlen szerencsékben, hogy találkozhattam *Taub Jánossal*, *Árkosi Árpáddal*, vagy *Grünwalszky Ferenc* filmrendezővel, akikkel talán nem találkozhattam volna egyébként.

B. J.: Részemről egy hosszabb beszélgetést igényelné, hogy miért maradtam. Erről még nem beszéltem tudniillik. Most maradjunk annyiban, hogy nagyon sokat dolgoztam abban a színházban, sok munkám volt benne, és én hiszek egy társulati léttel rendelkező együttes életképességében — még a mai napig is. Azzal együttvéve, hogy esetleg egy színházon bizonyos előregedési jelek mutatkoznak, stagnálás van, s ez bármilyen magas színvonalon is történik, egy határon túl viszszelelést jelent. Maradjunk annyiban,

hogy én jól éreztem magam, én maradtam.

— Ha Dörner Györgytől elfogadtam ezt a választ, tőled is kénytelen vagyok elfogadni. Beszéltünk a *Mammy blue*-ről, amely annak idején a Veszprémi Filmfesztivál fődíját is elnyerte! Azt hiszem, ez nagyon különbözik a szokásos magyar film-től. Miért nem készülnek ilyen üdítően jó filmek?

G. S.: Nem tudom. Nem biztos, hogy tudják ezt a műfajt csinálni a rendezők. Ugyanakkor sokan le is nézik.

B. J.: A magyar filmművészetből az ilyen stílusú filmek alapvetően hiányoznak, nincs iskolája, nem készülnek ilyen forgatókönyvek. Mi egyet csináltunk, kellene többet is. Nagyon fontos a műfaji megkülönböztetés: ez a film szerintem több, mint egy egyszerű szatíra. Én sem tudom, miért nem készülhet több ilyen film.

— Engem a *Mammy blue* leginkább a cseh filmekre emlékeztetett. Te játszottál is *Menzel*-filmben, Az én kis falumban...

B. J.: Az egy más kultúra! A szatírára való hajlam a cseh színház sajátja alapvetően, s az valamivel mélyebben gyökerezik, mint a film. Ez egyszerűen más játéktípus, más iskola. Sztanyiszlavszkij-alapú, ha nagyon vulgarizálni akarjuk, de semmi köze nincs sem a lengyel, sem az orosz, sem a nyugat-európai színházakhoz.

D. Gy.: A *Mammy blue* abszolút nem egy magyar film. Az embernek pontosan a csehszlovák film jut az eszébe. Ez valószínűleg bennünk is bennünk volt, a cseh újhullámos filmek, *Chytilova*, *Menzel* ismerete. Nem törekedtünk rá, hogy ehhez hasonlítson, de szerintünk is ehhez hasonlít, nem egy magyar vígjátékhoz. Egyébként készülnek magyar vígjátékok, csak hát...

— „nevelésgeek! Ennek a mostani Mrozek darabnak, a mulatságnak is van némi köze ehhez a világhoz. Legalábbis a közönség sokszor nevet.

G. S.: A csendek legalább olyan fontosak, mint a nevetés! A nevetés és a csendek harmóniája adja meg számomra azt az érzést, hogy az aznap esti előadás jól működik, vagy nem.

B. J.: A néző annyit nevet, amennyit akar. Ebben a darabban rengeteg olyan félmondat van, amiken én olvasás közben is nagyon jókat tudtam mulatni. A néző nagyon fontos része az előadásnak, mert a nevetésével vagy a hallgatásával értelmezi azt, amit csinálunk. Megmutatja, hogy mi többé-kevésbé pontosan dolgozunk, mert azt értik, amit mi szeretnénk. Hogy ez a hatás kiben mit vált ki, nevetést, sírást, izgalmat, azt nem kell nekünk eldönteni. Mi nagyjából belekalkuláljuk, hogy hol számíthatunk kisebb-nagyobb reakciókra. Az a lényeg, hogy reakció legyen, s ebben az esetben a hallgatás is reakció.

D. Gy.: Nagyon nehéz ezt megtudni — talán nem is kell —, hogy a közönség mikor van együtt egy előadással, ha nevet, ha hallgat, vagy ha éppen mást csinál. Attól, hogy egy ember nem nevet, vagy sír valamin, attól még ugyanúgy együtt lehet vele.

— Végül is a komoly dolgokon lehet a legjobban nevetni.

D. Gy.: Hirtelen az jutott eszembe, hogy: ma ültem a konyhában, és egy újságot olvastam, amiben volt egy grafika, Krisztust szögezték a keresztre. Ugyanakkor ment a rádió, s egy politikus épp azt mondta: „Szeretném lassógeztetni!” Néztam a grafikát, hallottam a rádiót, óhatatlanul összehoztam a kétőt, és olyat rohogtam, hogy összecsdült a ház. Magában mindkét dolog nyilván halálosan komoly, de ha egymás mellé kerülnek, akkorát lehet nevetni rajtuk, hogy-fantasztikus.

MÁRÓK TAMÁS

Nagy László fotói

Az első március

Temesvár. A városnévhez nincs mit hozzátenni. Ezek a hétköznapi pillanatokról tanúskodó képek mind súlyosabbá váló évtizedeket váratnak magukra. Mert hétköznapi pillanatok az, hogy ünnepelhetsz. Ünnepelhetsz saját történelmet, saját hőst, saját nyelvet s ideát. És ezek között az emberek között hányan lehetnek meg? Most igen, először, 1990. március 15-én, Romániában, Temesváron.

DAL

